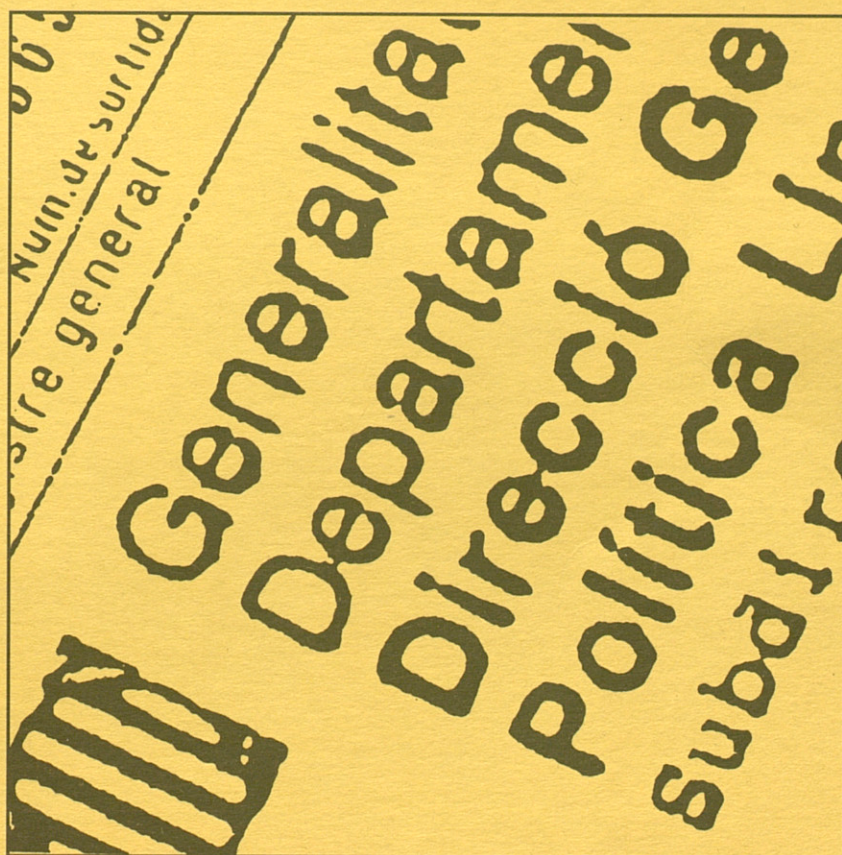

**Joan
Tudela
i Peña**

EL CATALÀ A L'ADMINISTRACIÓ DE LA GENERALITAT

Direcció General de Política Lingüística
Institut de Sociolingüística Catalana

El català a l'Administració de la Generalitat

Joan Tudela i Penya

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura
Barcelona 1994

INSTITUT CATALÀ DE BIBLIOGRAFIA. DADES CIP:

Tudela, Joan

El català a l'Administració de la Generalitat

A la part superior de la portada: Direcció General de Política Lingüística.

Institut de Sociolingüística Catalana

ISBN 84-393-2798-6

I. Catalunya. Departament de Cultura II. Institut de Sociolingüística Catalana

III. Títol IV. Col·lecció 1. Català administratiu — Normalització

804.99-06:353.9

Col·lecció Publicacions de l'Institut de Sociolingüística Catalana. Sèrie Documents de Treball, 4

Primera edició: febrer 1994

Tiratge: 1.200 exemplars

© Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura

Impressió: Gráficas Almogávares, carrer dels Almogàvers, 106, Barcelona.

Dipòsit legal: B-7029-1994

El Departament de Cultura i la Direcció General de Política Lingüística no subscriuen necessàriament les opinions expressades per l'autor d'aquest treball.

Índex

I. Introducció	5
1. Precedents	5
2. Justificació	5
3. Plantejament de l'estudi	6
4. Disseny del qüestionari	6
5. Tria de la mostra	6
6. Representativitat	7
7. Resum	7
II. Descripció de la mostra	9
1. Grups lingüístics	9
2. Edat	9
3. Sexe	10
4. Estudis	10
5. Vinculació contractual	11
6. Tipus de feina	11
7. Experiència en aquesta Administració	12
8. Experiència en altres administracions	12
9. Resum	12
III. Les aptituds lingüístiques, l'ambient	14
1. Primera llengua apresa	14
2. Coneixements de català	14
3. La llengua dels estudis	15
4. Formació lingüística	16
5. Valoració de la formació	16
6. Exàmens de català	16
7. Resultats dels exàmens	16
8. Progressos en llengua catalana	17
9. Coneixements de castellà	17
10. Progressos en llengua castellana	17
11. Coneixements d'altres llengües	18
12. Origen lingüístic del superior	18
13. Origen lingüístic dels companys	18
14. Origen lingüístic dels subordinats	19
15. Ambient lingüístic a la feina	20
16. Resum	21
IV. Els usos lingüístics	21
1. Conducta lingüística del superior	21
2. Llengua d'ús habitual en l'actualitat	21
3. Conducta lingüística dels enquestats	21

4. Anàlisi dels grups lingüístics	24
5. Resum	26
V. Les actituds lingüístiques	28
1. Obstacles organitzatius	28
2. Obstacles personals	29
3. Possibles solucions	29
4. Resum	30

Introducció

1. Precedents

Són precedents directes d'aquest estudi els treballs que els anys 1981 i 1985 va realitzar la Direcció General de Política Lingüística per conèixer la competència lingüística dels empleats públics de la Generalitat de Catalunya. Per primera vegada es va poder disposar de dades en aquest camp. Es tractava, però, d'estudis sobre unitats de treball i no sobre el personal. És un precedent indirecte d'aquest treball l'estudi dut a terme a New Brunswick (Canadà) entre 1986 i 1987 per Richard Bourhis, professor de la Universitat de Mont-real, sobre la situació lingüística a l'Administració federal radicada en aquella província. El professor Bourhis ens ha donat la seva autorització i ens ha assessorat a l'hora d'adaptar a la nostra situació i als nostres objectius la seva metodologia, especialment el qüestionari emprat en el seu estudi.

2. Justificació

La Comissió per a la Normalització Lingüística de la Generalitat de Catalunya i la mateixa Direcció General de Política Lingüística, malgrat els avenços notables en l'ús del català d'ençà de la transferència —en els primers anys vuitanta— d'un gran nombre de serveis de l'Administració perifèrica de l'Estat a la Generalitat, continuaven rebent queixes de ciutadans i constataven casos freqüents d'incompliment de la normativa vigent en matèria de llengua (sobretot l'aplicació de la Llei 7/1983, de normalització lingüística a Catalunya, i el Decret 107/1987, pel qual es regula l'ús de les llengües oficials a l'Administració de la Generalitat).

Els avenços eren fruit, d'una banda, de l'esforç d'una gran part del personal i, de l'altra, dels serveis —sobretot els cursos de l'Escola d'Administració Pública de Catalunya, però també les infraestructures creades a l'interior de cada departament: la Xarxa Tècnica— que tenien l'objectiu d'accelerar la normalització lingüística de les unitats administratives de la Generalitat. Aquesta normalització, a més de respondre a la voluntat dels ciutadans, era important pel paper emblemàtic de la Generalitat en aquest tema i, en general, en tot el procés de redreçament nacional.

Es va considerar que la millor manera de disposar de dades fiables i actualitzades sobre la situació lingüística en el si de l'Administració de la Generalitat de Catalunya era aplicar una enquesta a una mostra dels empleats públics de l'Administració autonòmica que treballen en els serveis administratius, tant en els centrals com en els territorials.

Amb el coneixement suficient de la realitat actual serà possible avaluar en quina direcció ha anat l'evolució lingüística, i quina intensitat ha tingut. A més, saber les opinions dels mateixos treballadors enquestats pot servir per orientar la futura política lingüística en aquest terreny. Pel que fa a la incorporació de personal nou, la normalització lingüística s'ha vist reforçada per la sentència del Tribunal Constitucional de 28 de febrer de 1991, que reconeix a la Generalitat la potestat de considerar el domini del català —llengua pròpia de Catalunya i la llengua oficial del país, al costat del castellà— com a requisit per als aspirants a ocupar places a l'Administració autonòmica.

3. Plantejament de l'estudi

Amb aquest estudi es pretén disposar de dades fiables sobre les qüestions lingüístiques següents:

- grau de coneixement subjectiu del català, del castellà i d'altres llengües;
- formació en llengua catalana;
- contacte amb el català en l'ambient de treball;
- llengües emprades a la feina;
- obstacles percebuts per a la normalització del català.

Com a principals hipòtesis a investigar destaquen les que preveuen diferències significatives entre els enquestats en funció de la seva categoria professional i origen lingüístic. També, les que preveuen diferències substancials en la conducta lingüística dels enquestats bilingües en funció de la llengua habitual (real o percebuda) dels interlocutors. S'ha considerat igualment previsible una influència de l'entorn lingüístic laboral.

4. Disseny del qüestionari

El disseny del qüestionari s'ha basat fonamentalment en l'estudi abans esmentat del professor Richard Bourhis. Primer de tot, es va obtenir la seva autorització per fer-ne una adaptació a la realitat de l'Administració catalana i als seus condicionants legals. Després, es va procedir a la fase de disseny del qüestionari, mentre s'anava preparant el terreny per a la selecció de la mostra. Un cop redactada la primera versió del qüestionari a la Direcció General de Política Lingüística, va ser repartida entre els integrants de la Xarxa Tècnica de Normalització Lingüística de la Generalitat perquè hi aportessin els suggeriments que creguessin convenients, a partir de la seva experiència. Després, el document va ser elevat a la Comissió per a la Normalització Lingüística, que el va aprovar.

5. Tria de la mostra

Malgrat que la intenció inicial era fer la tria per un sistema centralitzat a través de la Direcció General de la Funció Pública, finalment, i a proposta d'aquest darrer organisme, es va optar per fer una mostra aleatòria a 100 persones de cada departament, a excepció dels d'Ensenyament, Sanitat i Seguretat Social, i Política Territorial i Obres Públiques, perquè la grandària d'aquests tres departaments requeria la distribució de 200 qüestionaris. Es va fer el repartiment de manera que quedessin representades totes les escales de personal i els diferents càrrecs, i que hi hagués una representació de cada unitat de treball, incloses les delegacions territorials.

Prèviament al repartiment definitiu del qüestionari es va fer una primera prova, consistent en la tria aleatòria de tres persones de cada departament. Aquesta prova tenia la finalitat de comprovar el temps de dedicació que necessitarien els futurs enquestats per respondre el qüestionari, l'adequació de les respostes previstes en cada ítem i els mecanismes de distribució i de recollida. Aquesta prova es va fer a través de la Xarxa Tècnica. Després, un cop fetes les correccions que es van considerar necessàries, i aprovada la versió última i definitiva per la Comissió per a la Normalització Lingüística, es va procedir a la tria de la mostra i a la distribució dels qüestionaris entre els enquestats.

6. Representativitat

A cada departament el responsable de la Xarxa Tècnica va aconseguir del servei de personal una llista actualitzada dels treballadors, els va agrupar per categories professionals per garantir-ne una presència equilibrada a la mostra, i va triar els que rebrien les enquestes, calculant la proporcionalitat (x) que representava el nombre d'enquestats (100 o 200) damunt la plantilla total de departament i extraient els noms de la llista amb el criteri d'un per cada x persones. Va quedar-ne exclòs el personal sanitari, el docent i, en general, el personal no enquadrat en unitats administratives. El repartiment i el seguiment de les respostes (eren anònimes, amb un control numèric per reclamar els qüestionaris que faltaven) van tenir lloc entre els mesos de juny i setembre de 1990. Tres dades són bàsiques en aquest sentit:

Nombre de qüestionaris repartits	1.800
Nombre de qüestionaris recollits	1.424
Univers	25.053 persones

En conjunt, es va obtenir una taxa de respostes del 79 %. Aquest percentatge es pot considerar com a molt alt, tenint present la metodologia emprada. Els qüestionaris es van repartir entre els tretze departaments que existien aleshores: Agricultura, Ramaderia i Pesca; Benestar Social; Comerç, Consum i Turisme; Cultura; Economia i Finances; Ensenyament; Governació; Indústria i Energia; Justícia; Política Territorial i Obres Públiques; Presidència; Sanitat i Seguretat Social; Treball.

Hi ha alguns departaments que, en relació amb la dimensió real de la seva plantilla, queden suprarrepresentats, i d'altres, infrarepresentats, en algun cas a causa del baix nombre d'enquestes emplenades. Val la pena, per tant, reproduir algunes de les mitjanes calculades a partir de la suma sense ponderar i de la suma ponderada:

Variable	% sense ponderar	% ponderat
Sexe masculí	42,3	43,2
Llengua pròpia, català	65,2	66,8
Llicenciat	30,4	31,3
Funcionari	66,5	63,1
Categoria professional A	25,8	27,4
Superior catalanoparlant	79,6	81,6
Han progressat molt en català	69,0	68,9
Han rebut classes de català	45,3	41,8

Aquest breu repàs d'algunes de les mitjanes ens demostra que la màxima desviació observada és de 3,4 punts (funcionaris a la mostra) i que la mínima és de 0,1 punts (han progressat molt en català). El valor mitjà de la desviació de les vuit dades és inferior a 1,7 punts. Tenint present la desviació relativament reduïda observada, s'ha considerat que és lícit de reproduir, al llarg de l'estudi, les dades sense ponderar.

7. Resum

Aquest estudi té l'objectiu d'obtenir dades lingüístiques sobre el personal de l'Administració de la Generalitat de Catalunya, en concret sobre el grau de coneixement subjectiu del català, el castellà i altres llengües, la formació en llengua catalana, el contacte amb el català

en l'ambient de treball, les llengües emprades a la feina i els obstacles percebuts per a la normalització del català. El disseny del qüestionari s'ha basat fonamentalment en un treball del professor Richard Bourhis fet al Canadà. Hi ha alguns departaments que, d'acord amb el volum de la seva plantilla, queden suprarepresentats i d'altres infrarepresentats. Així i tot, analitzant diversos ítems, es constata que el valor mitjà de la desviació entre els percentatges ponderats i sense ponderar és inferior a 1,7 punts.

II. Descripció de la mostra

1. Grups lingüístics

Els enquestats s'han classificat en quatre grups lingüístics. Són aquests:

Catcat. Es tracta del grup de 841 enquestats que declaren que la primera llengua que van aprendre a la família va ser la catalana (i cap més) i que, actualment, la seva llengua habitual (almenys en l'àmbit laboral) és també la catalana.

Cascat. Es tracta del grup de 180 enquestats que afirmen que la primera llengua que van aprendre a casa va ser la castellana (i cap més) i que, actualment, la seva llengua habitual (almenys en l'àmbit laboral) és la catalana.

Casbil. Es tracta del grup de 94 enquestats que diuen que la primera llengua apresada en la infantesa va ser la castellana (i cap més) i que, actualment, tenen dues llengües de treball habituals, la catalana i la castellana.

Cascas. Es tracta del grup de 202 enquestats que expliquen que la primera llengua apresada a la família va ser la castellana (i cap més) i que, actualment, la seva llengua habitual de treball és encara la castellana.

Amb caràcter general, cal dir que els que s'han declarat monolingües no vol dir necessàriament que no fan servir mai l'altra llengua oficial, o que no la dominen; significa únicament que han triat la resposta que identifica la seva llengua habitual de treball.

2. Edat

La composició de la mostra segons l'edat és aquesta:

De 16 a 20 anys	0,8 %
De 21 a 25 anys	12,9 %
De 26 a 30 anys	22,8 %
De 31 a 35 anys	21,1 %
De 36 a 40 anys	14,7 %
De 41 a 45 anys	9,9 %
De 46 a 50 anys	7,1 %
De 51 a 55 anys	3,2 %
De 56 a 60 anys	3,9 %
De més de 60 anys	1,8 %

La mostra és relativament jove. Malgrat que només el 0,8 % té menys de 21 anys (gairebé tots són auxiliars administratius), el gruix de la mostra (en concret, el 71,5 %) té de 21 a 40 anys, mentre que una proporció molt més petita (el 24,1 %) té de 41 a 60 anys, i només

un 1,8 % és més gran de 60 anys. La categoria professional amb més joves a la mostra és la D (auxiliars administratius), ja que el 25,7 % d'aquest col·lectiu professional té menys de 26 anys, contra el 13,7 % del conjunt de la mostra. Per grups lingüístics, el grup *Catcat* és relativament més jove que el conjunt, ja que el 75,1 % té menys de 41 anys, cosa que contrasta amb l'estructura d'edat del grup *Cascas*, amb només un 59,4 % de menors de 41 anys.

3. Sexe

La distribució de la mostra per sexes és aquesta:

Masculí	42,3 %
Femení	57,3 %

Pel que fa al sexe, la majoria del personal enquestat són dones. En dos departaments aquesta situació s'inverteix. Els homes predominen en la categoria professional A (tècnics superiors), ja que són el 60 % d'aquest col·lectiu professional, i també són majoria en la categoria E (subalterns), ja que sumen el 69,5 %. En canvi, les dones són presents en una proporció superior a la mitjana del conjunt en el grup professional D (auxiliars administratius): arriben al 77,7 %. Per grups lingüístics, hi ha un percentatge més alt de dones en el grup *Catcat* (el 60,8 %), però una proporció per sota de la mitjana en el grup *Cascas* (un 46,5 % de dones) i en el grup *Cascas* (un 47,2 % de presència femenina).

4. Estudis

Les dades següents indiquen el grau més alt d'estudis assolit pels enquestats:

Estudis primaris (graduat escolar o equivalent): 23,8 %

complets	22,4 %
incomplets	1,4 %

Estudis secundaris (batxillerat, FP o BUP): 37,4 %

complets	30,5 %
incomplets	6,9 %

Diplomatura (tres anys de carrera): 25,8 %

complets	18,3 %
incomplets	7,6 %

Llicenciatura: 35,5 %

complets	30,4 %
incomplets	5,1 %

Doctorat: 4,6 %

complets	1,5 %
incomplets	3,1 %

Tot i que la pregunta demanava als enquestats d'indicar només els estudis més alts cursats, n'hi ha alguns que donen més d'una resposta. Per això la suma de les respostes supera

el 100 %. Així i tot, les consideracions que segueixen no tenen en compte aquest fet. Pel que fa a les categories professionals, en què la correspondència entre nivell i estudis mínims requerits és molt evident, només cal destacar l'alt percentatge del grup C (administratius) que tenen estudis de llicenciatura (el 23,8 %) o que tenen la diplomatura completa (el 22,4 %). Quant als grups lingüístics, l'únic destacable és el grau relativament baix de formació del grup *Casgas*, amb una alta proporció de persones amb estudis primaris inacabats (el 6,4 %, contra l'1,4 % del conjunt de la mostra), juntament amb el fet que hi ha menys integrants d'aquest grup lingüístic amb estudis de llicenciatura (un 26,7 %, contra un 35,5 % del conjunt). En canvi, és remarcable el grau relativament alt de formació dels membres del grup *Casbil*, amb un 48,9 % amb estudis de llicenciatura.

5. Vinculació contractual

Aquesta és la composició de la mostra pel que fa a la forma de vinculació amb l'Administració:

Interí	20,4 %
Funcionari	66,5 %
Laboral	10 %
Eventual	1,6 %

Són majoria, com era d'esperar, els funcionaris. Per categories professionals, entre els del grup A (tècnics superiors), hi predominen els funcionaris (en són el 74,3 %). Entre els del grup B (tècnics de grau mitjà), hi predominen també els funcionaris en una proporció superior a la del conjunt de la mostra (són funcionaris el 76,2 %). En el grup C (administratius) hi ha relativament pocs interins (un 14,2 %, contra un 20,4 % del conjunt de la mostra) i relativament molts laborals (el 14,2 %, contra un 10 % del conjunt). En el grup D (auxiliars administratius), hi ha proporcionalment molts interins (el 24,8 %, contra el 20,4 % de la mostra) i pocs funcionaris (60,7 %, contra el 66,5 % del conjunt). Finalment, cal dir que entre els empleats públics del grup E (subalterns) hi ha molts laborals (el 16,5 %, contra el 10 % del conjunt de la mostra).

6. Tipus de feina

A l'hora de caracteritzar la feina dels enquestats en el seu lloc de treball, les dades són aquestes:

Tracten dins la seva unitat amb els empleats públics amb els quals treballen habitualment	42,8 %
Treballen en solitari	26,4 %
Tracten amb el públic o amb empleats d'altres administracions	19,4 %
Tracten amb altres empleats públics que no formen part de la seva unitat de treball	11,6 %

Dissortadament, només es poden analitzar les dades dels 932 enquestats que van emplenar correctament aquest apartat del qüestionari. Tractar amb els empleats públics de la pròpia unitat de treball és l'activitat a la qual destinen més temps els enquestats: la mitjana de temps dedicada a aquesta tasca representa el 42,8 % de l'horari laboral. La mitjana de

temps invertida a treballar en solitari és el 26,4 %. No hi ha diferències substancials entre categories professionals. El grup lingüístic que dona respostes de menys dedicació a aquesta activitat és el grup *Casbil* (el 22,2 % del temps), mentre que el grup *Cascas* sembla destinar-hi relativament més hores: un 31,8 % del seu temps. A tractar amb el públic o amb altres administracions, el conjunt hi dedica una mitjana del 19,4 % del temps. No hi ha diferències significatives entre categories professionals. El grup lingüístic amb més dedicació a aquesta activitat és el grup *Casbil*, amb un 25,1 % del temps. El tracte amb altres empleats públics que no formen part de la pròpia unitat de treball ocupa un 11,6 % del temps com a mitjana. La proporció de temps del grup lingüístic *Cascas* dedicada a aquesta tasca és més baixa: només el 8,8 %.

7. Experiència en aquesta Administració

L'experiència de treball dels enquestats en aquesta Administració és com s'exposa tot seguit:

En total (1.360 persones)	7,6 anys de mitjana
En un àmbit laboral on predomina el català (1.319 persones)	6,3 anys de mitjana
En un àmbit laboral on predomina el castellà (272 persones)	7,3 anys de mitjana

El 95,5 % dels enquestats va respondre aquesta pregunta. D'aquesta xifra, el 97 % afirma tenir experiència (amb una mitjana de 6,3 anys) treballant en àmbits on predomina el català. El 20 %, en canvi, declara tenir experiència laboral (amb una mitjana de 7,3 anys) en àmbits on predomina el castellà. Aquestes xifres, damunt el total que contesta la pregunta, equivalen a una mitjana de 6,1 anys en el primer cas i d'1,5 anys en el segon. La categoria professional A (tècnics superiors), amb un 15 %, és el grup amb menys casos d'experiència en àmbits castellanoparlants. Pel que fa als grups lingüístics, el grup *Cascas* té considerablement més experiència en àmbits de la Generalitat on predomina el castellà: en té el 39,8 %. En nombre d'anys, la mitjana per a tot aquest grup és de 3,6. El grup *Catcat*, en canvi, en té experiència només en un 15,2 % dels casos. La mitjana del nombre d'anys per a aquest grup és d'1 any.

Curiosament, el temps que com a mitjana han treballat els membres del grup *Catcat* i *Cascas* en àmbits catalanitzats de la Generalitat és gairebé igual: 6,2 i 6,3 anys, respectivament.

8. Experiència en altres administracions

Les dades següents es refereixen a l'experiència de treball dels enquestats en altres administracions:

En total (368 persones)	8,2 anys de mitjana
En un àmbit laboral amb predomini del català (157 persones)	6,3 anys de mitjana
En un àmbit laboral amb predomini del castellà (258 persones)	8,1 anys de mitjana

L'11 % dels enquestats declara que ha treballat en altres administracions en àmbits laborals on predominava el català, i el 18,1 % té experiència en altres administracions en àmbits on predominava el castellà.

9. Resum

La mostra és més aviat jove, ja que el 71,5 % dels enquestats té entre 21 i 40 anys. La categoria professional amb una estructura d'edat més jove és la D (auxiliars administratius). El grup lingüístic *Catcat* és relativament més jove que el conjunt. La mostra té majoria de personal femení (el 57,3 %). En el grup professional D (auxiliars administratius), el percentatge de dones arriba al 77,7 %. Només un 1,4 % del conjunt declara tenir els estudis primaris inacabats. En canvi, el 30,4 % són llicenciats. És destacable l'alt percentatge d'integrants de la categoria professional C (administratius) que tenen estudis de llicenciatura (en tenen el 23,8 %). També és remarcable el grau relativament baix de formació del grup lingüístic *Cascas*. La majoria dels enquestats són funcionaris (el 66,5 %). Els enquestats dediquen una mitjana del 42,8 % del temps a tractar amb empleats públics de la seva unitat de treball, el 26,4 % del temps a treballar sols, el 19,4 % de l'horari a tractar amb el públic o amb altres administracions, i l'11,6 % a relacionar-se amb empleats públics que no són de la seva unitat. La gran majoria ha treballat una mitjana de 6,3 anys en un àmbit laboral de la Generalitat on predominava el català. Només un de cada quatre enquestats afirma haver treballat en altres administracions, en general en ambients on predominava el castellà.

III. Les aptituds lingüístiques, l'ambient

1. Primera llengua apresada

El català va ser la primera llengua apresada per la majoria dels enquestats, en concret per un 60 %. El castellà ocupa la segona posició, amb un 33,5 % dels casos. Hi ha un 5,1 % que declara haver après simultàniament el català i el castellà. La resta es reparteix entre un 1,1 % que en la infantesa va aprendre primer una altra llengua, i un 0,4 % que va aprendre alhora o bé el català o bé el castellà i una altra llengua. Resumint: un 65,2 % va aprendre el català com a llengua familiar, i un 38,6 %, el castellà. Per categories professionals, només el grup E (subalterns) presenta un percentatge de catalanoparlants d'origen (el 52,6 %) clarament inferior al del conjunt de la mostra. L'edat dels enquestats no té una correlació alta amb la primera llengua apresada.

2. Coneixements de català

En els qüestionaris, els enquestats havien d'avaluar —del 0 al 10— el seu nivell d'aptitud en català, castellà i altres llengües en les quatre competències bàsiques (entendre, i saber parlar, llegir i escriure).

La pregunta sobre la comprensió oral del català la va contestar el 96,3 % dels enquestats. La mitjana de les puntuacions és clarament alta, el 9,6. En tots els departaments de la Generalitat, la mitjana supera el 9,3. Per categories professionals destaca a la banda baixa el grup E (subalterns), de tota manera amb una mitjana del 9,4. Per grups lingüístics, com és lògic, el que dona valors més alts és el *Catcat*, amb una mitjana del 9,9. A continuació vénen els grups *Cascat* i *Casbil*, amb un 9,5 i un 9,6, respectivament. La mitjana del grup *Cascas* és de només el 8,8.

De l'aptitud de saber parlar català es van autoavaluar, també, el 96,3 % dels enquestats. Una majoria considerable, en concret el 60,8 %, s'autoatribueix una puntuació de 9 o 10 en aquesta competència; un 26 % s'autoqualifica amb un 7 o un 8, i un 9,4 % s'assigna una puntuació de 6 o menys. És notable el baix nombre dels que declaren un domini limitat del català oral, tenint present l'origen lingüístic no català d'una part considerable del personal de la Generalitat. La mitjana general de la puntuació és del 8,6. No hi ha diferències destacables entre les categories professionals pel que fa a les mitjanes. Per grups lingüístics, el més alt és, lògicament, el *Catcat*, amb un 9,3 de mitjana. Vénen a continuació els grups *Cascat* i *Casbil*, amb un 8,6 i un 8,4, respectivament. L'últim grup és el *Cascas*, amb una mitjana de només el 5,9. Entre els 929 enquestats que tenen el català com a primera llengua apresada, un 76,2 % s'avalua amb un 9 o un 10, un 20 % amb un 7 o un 8, i només un 1,1 % s'atribueix un 5 o un 6. La puntuació més freqüent és el 10. Pel que fa als 550 enquestats que tenen el castellà com a primera llengua apresada, un 36,8 % s'avalua amb un 9 o un 10, un 35,5 % amb un 7 o un 8, un 14,2 % amb un 5 o un 6, i només un 7,9 % s'atribueix un coneixement inferior a 5. La puntuació més freqüent també és el 10, seguida de molt a prop pel 8.

De l'aptitud de saber llegir en català es van autoavaluar, igualment, el 96,3 % dels enquestats. La mitjana obtinguda és del 9,2. Tots els departaments de la Generalitat, llevat d'un, superen la mitjana de 9. Per categories professionals, torna a destacar per la banda baixa el grup E (subalterns), amb 8,7 punts. Per grups lingüístics, la puntuació més alta torna a correspondre al *Catcat*, amb una mitjana del 9,6. A continuació vénen els grups *Cascat* i *Casbil*, amb un 8,9 i un 9,1, respectivament. Apareix en últim lloc, i a certa distància, el grup lingüístic *Cascas*, amb una mitjana del 7,8.

La pregunta sobre l'escriptura en català la van respondre el 96 % dels enquestats. La mitjana, en aquesta aptitud, és de 7,3 punts. Queda molt clar que el domini escrit del català assoleix uns valors clarament inferiors als de la comprensió lectora. Només un 27,6 % del total de la mostra s'atribueix una competència de 9 o 10, mentre que un 41 % s'atorga un 7 o un 8, un 19,1 % es qualifica amb un 5 o un 6, i un 8,3 % amb un 4 o menys. Entre els enquestats que tenen el català com a primera llengua apresada, un 33,7 % s'avalua amb un 9 o un 10, un 46,7 % amb un 7 o un 8, i un 16,3 % s'atribueix un 5 o un 6. La valoració més freqüent és 8. Pel que fa als que tenen el castellà com a primera llengua apresada, un 17,9 % declara un 9 o un 10, un 31,6 % un 7 o un 8, un 28,2 % un 5 o un 6, i un 17,1 % s'atribueix una puntuació inferior a 5. La més freqüent correspon al valor 7. Per categories professionals, destaquen, per la banda alta, el grup C (administratius) amb un 7,7 de mitjana i el grup A (tècnics superiors) amb un 7,5, i, per la banda baixa, el grup E (subalterns) amb una mitjana del 6,0. Per grups lingüístics, el que es valora millor és el *Catcat*, amb una mitjana del 7,9. Vénen tot seguit els grups *Cascat* i *Casbil*, amb uns valors mitjans de 6,9 i 7,3, respectivament. En últim lloc hi ha el grup *Cascas*, amb una mitjana de només 4,9 punts. Aquesta xifra indica una mancança clara pel que fa a la capacitat d'escriure en català entre les persones que integren aquest col·lectiu.

3. La llengua dels estudis

Els enquestats han seguit els estudis principalment en la llengua indicada en cada cas. Els percentatges corresponen a les respostes vàlides en cada nivell.

Estudis primaris (graduat escolar o equivalent):

Català	8,3 %
Castellà	91,7 %

Estudis secundaris (batxillerat, FP o BUP):

Català	18,7 %
Castellà	81,3 %

Diplomatura (tres anys de carrera):

Català	32,8 %
Castellà	67,2 %

Llicenciatura:

Català	31,4 %
Castellà	68,6 %

Doctorat:

Català	52,3 %
Castellà	47,7 %

Hi ha proporcions més altes de català en els estudis com més elevats són, fins que la llengua catalana arriba a ser majoritària en els estudis de tercer cicle (doctorat). Examinant la llengua dels estudis primaris, no hi ha diferències significatives pel que fa a grups professionals. Quant als grups lingüístics, en canvi, trobem que el *Catcat* té els estudis primaris més catalanitzats que la mitjana de la mostra: arriba a l'11,3 %, mentre que només un 1,3 % del grup *Cascas* va fer l'escola primària en català. Pel que fa als estudis superiors, són els grups professionals C (administratius) i D (auxiliars administratius) els que presenten estudis superiors més catalanitzats, amb un 51,5 % i un 55,1 %, respectivament. Cal dir, però, que el total de persones d'aquest últim grup és només de 40. Per grups lingüístics, és interessant de constatar que *Catcat* i *Cascas* gairebé coincideixen, amb un 36,8 % i un 36,5 %, respectivament, d'estudis superiors en català. La xifra baixa en el grup *Casbil*, amb un 26,7 %, i, especialment, en el grup *Cascas*, amb només un 10,8 % d'estudis superiors catalanitzats.

4. Formació lingüística

El 45,3 % dels enquestats afirma que ha rebut classes de català a la Generalitat. Per grups professionals, el C (administratius) destaca per l'alta assistència a cursos (el 57,7 % hi ha assistit) i, en canvi, el grup A (tècnics superiors) i l'E (subalterns), per la baixa assistència: el 37,6 % i el 32,6 %, respectivament.

El 26 % dels enquestats declara haver rebut classes de català a càrrec d'algun altre organisme oficial. Són els del grup professional D (auxiliars administratius) els que destaquen per damunt de la mitjana global, amb un 30,8 %. Els del grup A (tècnics superiors) queden, com abans, per sota de la mitjana de la mostra, amb només un 20,8 %.

5. Valoració de la formació

Tot i que 645 persones afirmen haver seguit classes de català a la Generalitat, només 465 enquestats —la mostra global és de 1.424— han valorat la formació lingüística rebuda. La valoració de la formació és, en general, positiva. La qualifiquen de molt eficaç el 28,7 % dels que responen; d'eficaç, el 57,2 %; de poc eficaç, el 10 %, i de gens eficaç, l'1,5 %. Per orígens lingüístics, cal fer notar que un 5,9 % del grup *Cascas* afirma que la formació no ha estat gens eficaç, contra només un 1,5 % del conjunt.

6. Exàmens de català

El 49,1 % del total afirma que sí que ha fet exàmens de llengua catalana. El 32,7 % diu que no. I no consta la resposta en el 18,2 % dels casos. Per categories professionals, el grup C (administratius) destaca amb un 59,8 % de persones que s'han presentat a exàmens; en canvi, el grup A (tècnics superiors) ha participat en exàmens en una proporció significativament inferior a la mitjana, en concret un 42,4 %. Quant als grups lingüístics, destaca el grup *Cascas* per l'escassa proporció dels que s'hi han presentat, només un 32,2 %, xifra que contrasta amb el 55,4 % del grup *Catcat*.

7. Resultats dels exàmens

Dels enquestats que s'han presentat a un examen de llengua catalana i que contesten la pregunta (668), n'ha resultat apta una proporció molt alta, molt més del que és habitual en aquest tipus de proves. En concret, han resultat aptes el 85,9 % dels que s'hi han presentat;

per tant, no aptes, el 14,1 %. No hi ha diferències significatives per categories professionals, ni tampoc per grups lingüístics. Pel que fa a l'any del darrer examen, els resultats obtinguts són aquests:

1979-81	2,2 %
1982-84	8,7 %
1985-87	15,7 %
1988-90	16,5 %

D'aquestes dades es desprèn que es manté en un nivell relativament alt la presentació de personal de la Generalitat a exàmens de llengua catalana.

8. Progressos en llengua catalana

Les dades següents reflecteixen els progressos en llengua catalana que afirmen haver fet els enquestats des de la seva entrada a l'Administració:

Han progressat molt	69,0 %
Han progressat poc	13,1 %
No han notat cap canvi	13,5 %
Han perdut algunes aptituds	0,9 %
Han perdut moltes aptituds	0,0 %

Els resultats subjectius donen un predomini molt clar de les respostes «he progressat molt». Per grups lingüístics, són els castellanoparlants els que donen significativament més respostes del tipus «he progressat molt»: el grup *Cascat* presenta un 77,8 % de respostes en aquest sentit, i el grup *Casbil*, un 81,9 %. Aquests resultats són significativament superiors als dels altres grups lingüístics.

9. Coneixements de castellà

La pregunta sobre la comprensió oral del castellà la van contestar 1.363 del total de 1.424 entrevistats. La mitjana del conjunt és del 9,8, cosa que vol dir que gairebé tothom s'avalua amb un 10. La mitjana no varia ni per grups professionals ni tampoc per grups lingüístics.

En la pregunta referida a saber parlar castellà, la quantitat de respostes és pràcticament igual a l'ítem anterior: 1.360. La mitjana obtinguda és de 9,3. El conjunt dels enquestats s'atribueix una competència oral molt alta: una mica més de les tres quartes parts s'assignen els valors 9 o 10, i un 15,1 % es qualifica amb 7 o 8 punts. Només un 3 % s'autovalora amb 6 punts o menys. Per grups lingüístics, el 86,9 % dels castellanoparlants d'origen i el 72,4 % dels catalanoparlants d'origen s'atribueixen un 9 o un 10. Cal observar, però, que la puntuació mitjana que presenta el grup *Catcat* és lleugerament inferior a la dels altres, amb un 9,1. No hi ha diferències significatives entre els grups professionals.

La pregunta sobre l'aptitud de saber llegir en castellà l'han contestada 1.363 persones. La mitjana obtinguda és de 9,2 punts. Pel que fa a l'escriptura, el 76,2 % s'avalua amb un 9 o un 10. Les diferències entre els grups lingüístics són gairebé insignificants. La categoria professional amb una puntuació més baixa la dona el grup E (subalterns), amb un 8,9.

10. Progressos en llengua castellana

Pel que fa als progressos en llengua castellana des de la seva entrada a l'Administració, els enquestats afirmen el següent:

Han progressat molt	1,7 %
Han progressat poc	13,4 %
No han notat cap canvi	19,4 %
Han perdut algunes aptituds	22,6 %
Han perdut moltes aptituds	2,0 %

A causa d'una interpretació incorrecta del qüestionari per part de molts dels enquestats, aquesta pregunta només l'han contestada 842 persones, és a dir, un 59 % del total. Per tant, cal comentar aquestes dades amb una certa prevenció a l'hora de generalitzar-les al conjunt de la mostra. Els resultats subjectius donen un lleuger predomini de la resposta «he perdut algunes aptituds», que reuneix un 22,6 % del total d'enquestats. Quant a les categories professionals, l'únic destacable és l'alta proporció del grup A (tècnics superiors) que afirma que ha perdut algunes aptituds (ho fa un 29,7 %), i l'escassa proporció dels que afirmen que han perdut algunes aptituds observada en el grup E (subalterns), amb només un 9,5 %, mentre que el conjunt era de 24,6 %.

11. Coneixements d'altres llengües

El 45,2 % dels enquestats afirma que pot parlar en francès i s'atorga una puntuació d'entre 5 i 10. La xifra és significativament diferent si comparem els percentatges entre catalanoparlants d'origen (parlen francès el 51,6 %) i castellanoparlants d'origen (el parlen només el 35,6 %). Val la pena fer notar que dels 1.424 enquestats que responen, només 91 (el 6,4 % de la mostra) s'avalua amb un 8 o més.

Són menys els que declaren que saben parlar en anglès i s'atorguen una valoració compresa entre el 5 i el 10 (només un 22,5 % dels enquestats). Pel que fa al domini de l'anglès, no hi ha cap diferència significativa entre catalanoparlants d'origen i castellanoparlants d'origen. És preocupant el fet que només 36 persones d'entre 1.424 (un 2,5 % de la mostra) s'atribueixi uns coneixements d'anglès de nivell 8 o superior. És una proporció molt baixa.

12. Origen lingüístic del superior

Segons els enquestats, una majoria molt notable dels superiors és catalanoparlant. El 79,6 % del conjunt afirma que el seu superior immediat és, a parer seu, catalanoparlant, i un 19,6 % dels enquestats assenyala que el seu superior immediat és castellanoparlant. Pel que fa als grups lingüístics, destaca el grup *Cascas* pel baix percentatge de superiors considerats com a catalanoparlants, que només arriba al 67,8 %.

13. Origen lingüístic dels companys

En aquest apartat de l'estudi, la pregunta formulada als enquestats deia: «Dels meus companys, que despatxen amb el mateix cap immediat que jo, i amb els quals treballo actualment, n'hi ha ... de catalanoparlants i ... de castellanoparlants».

El 79 % del total de persones enquestades, en concret 1.119, han contestat, tot i que en alguns casos només una de les parts de l'ítem. S'ha considerat que el fet de no respondre significa l'absència de companys, és a dir, resposta 0. El nombre mitjà de companys catalanoparlants és de 5,2, mentre que el de companys castellanoparlants és d'1,3. La diferència a favor dels primers és notable. Per categories professionals, el grup C (administratius) té el nombre més alt de companys catalanoparlants (una mitjana de 6,2). El nombre baixa en el cas del grup A (tècnics superiors), que presenta una mitjana de 4,5, i també en el grup E (subalterns), amb 4,4. Per grups lingüístics, el grup *Cascas* destaca pel baix nombre de companys catalanoparlants que declara: 3,5 de mitjana.

Pel que fa al nombre de companys castellanoparlants, n'hi ha més entre els enquestats del grup D (auxiliars administratius), en concret 1,6, i menys en la categoria professional A (tècnics superiors), una mitjana de només 1. Per grups lingüístics, destaca un altre cop el grup *Cascas*, ara pel gran nombre de companys castellanoparlants, ja que en té una mitjana d'1,74.

14. Origen lingüístic dels subordinats

Com és lògic, només han pogut respondre aquells enquestats que tenen personal subordinat. La qüestió es formulava així: «Dels meus subordinats (les persones que depenen directament de mi), n'hi ha ... de catalanoparlants i ... de castellanoparlants».

El nombre dels que han contestat és de 396, és a dir, una mica més de la quarta part de la mostra. També aquí s'ha considerat que el fet de no respondre en alguna de les dues parts de l'ítem equival a resposta 0, o sigui, en aquest cas, absència de subordinats d'aquella llengua. El nombre mitjà de subordinats catalanoparlants és d'1,7. Per categories professionals, s'hi observa una tendència lògica: les categories més elevades tenen més subordinats —catalanoparlants, en aquest cas. El grup A (tècnics superiors) en té una mitjana de 3,7; el grup B (tècnics mitjans), 5,4; el grup C (administratius), 0,8; el grup D (auxiliars administratius), 0,4, i el grup E (subalterns) 0,3. No hi ha diferències remarcables per grups lingüístics.

El nombre mitjà de subordinats castellanoparlants és de 0,3. Per categories professionals, destaquen la D (auxiliars administratius) i l'E (subalterns) pel baix nombre de subordinats castellanoparlants: només en tenen 0,09 i 0,07, respectivament. Per grups lingüístics, el grup *Cascas* en té més que el conjunt.

15. Ambient lingüístic a la feina

En diversos usos, i sobretot en parlar amb companys i subordinats descrits com a castellanoparlants, els percentatges d'ús del català dels enquestats d'alguns departaments són superiors al conjunt global del grup catalanoparlant. L'explicació d'aquest fet rau en l'efecte que té en la tria lingüística que fan els bilingües el que R. Bourhis anomena «ambient lingüístic a la feina»: la proporció de catalanoparlants entre els treballadors que conformen l'entorn laboral immediat de cadascú. Bourhis ha trobat, en els seus estudis dels usos lingüístics dels funcionaris a la província canadenca de New Brunswick, que com més francòfons hi ha en l'entorn laboral, més tendència té el funcionari bilingüe a triar el francès per parlar-hi.

En aquest aspecte, a la Generalitat de Catalunya, els 1.424 enquestats van indicar el

nombre de catalanoparlants i de castellanoparlants entre els seus subordinats, els companys i el superior immediat. El nombre total de catalanoparlants en cada cas, expressat com a percentatge de la suma total de persones descrites, dóna la taxa de catalanoparlants en l'ambient laboral.

Un gran nombre dels enquestats es troba en un ambient lingüístic de treball totalment català: són el 44,3 % del conjunt. A l'altre extrem hi ha només un 4,3 % en un ambient lingüístic de treball absolutament castellanoparlant. La resta es situa majoritàriament en un marc lingüístic prou favorable al català.

Ambient lingüístic de treball català	% de personal
0	4,3 %
1-20	0,6 %
21-40	4,7 %
41-60	8,3 %
61-80	19,4 %
81-90	13,2 %
91-99	5,2 %
100	44,3 %

16. Resum

El català va ser la primera llengua apresada a casa en un 60 % dels casos, el castellà en un 33,5 %, i totes dues simultàniament en un 5,1 % dels casos. A l'hora d'avaluar —del 0 al 10— els coneixements de català, els enquestats van presentar una puntuació mitjana de 9,6 pel que fa a la comprensió oral, una mitjana de 8,6 quant a saber parlar, un 9,2 de lectura, i 7,3 punts d'escriptura. La mostra ha fet els estudis primaris i secundaris molt majoritàriament en castellà. En canvi, el català ha estat molt més present a la universitat, fins a predominar en els estudis de doctorat. El 45,3 % dels enquestats declaren haver rebut classes de català a la Generalitat. La formació lingüística rebuda és valorada com a molt eficaç per un 28,7 %, i com a eficaç per un 57,2 %. El 49,1 % del conjunt afirma que s'ha presentat a exàmens de llengua catalana. D'aquests, el 85,9 % han resultat aptes. El 69 % dels enquestats diu que ha progressat molt en català des de la seva entrada a l'Administració, el 13,1 % que ha progressat poc, i el 13,5 % que no ha notat cap canvi. Els coneixements de castellà són en conjunt més elevats que els de català, i es mantenen en puntuacions altes per a les quatre competències. Pel que fa al progrés en llengua castellana, la resposta més donada és la pèrdua d'algunes aptituds, seguida del fet de no haver notat cap canvi; ara bé, l'alt percentatge d'abstenció en aquest ítem en relativitza els resultats. Quant a altres llengües, el 45,2 % declara tenir coneixements de francès, i només el 22,5 % d'anglès. El 79,6 % del total de la mostra afirma que el seu superior immediat és, a parer seu, catalanoparlant. El nombre mitjà de companys catalanoparlants és de 5,2, mentre que el de companys castellanoparlants és d'1,3. La mitjana de subordinats catalanoparlants és d'1,7, i la de castellanoparlants és de 0,3.

IV. Els usos lingüístics

1. Conducta lingüística del superior

A l'hora de descriure el comportament lingüístic del superior immediat, un 88 % dels enquestats declara que a la feina fa servir habitualment el català, i un 15,9 % afirma que el seu cap utilitza de manera habitual el castellà. La xifra del 88 % d'ús del català per part del superior suposa un considerable avenç en comparació amb el 79,6 % de superiors identificats com a catalanoparlants. Més de dos de cada cinc superiors que són classificats com a castellanoparlants empen habitualment el català a la feina. La categoria professional que atorga al seu cap la condició de persona que a la feina fa servir habitualment el català en una proporció més alta és el grup A (tècnics superiors), amb un 93 %. En l'extrem contrari, hi trobem el grup E (subalterns), amb un 78,9 %. Per grups lingüístics, el grup *Catcat* declara només un 11,7 % de superiors que són usuaris habituals del castellà a la feina. El grup *Cascas* afirma que només un 73 % dels caps fa servir habitualment el català a la feina, contra un 88 % del conjunt. La diferència és altament significativa. Es constata que, malgrat el considerable progrés lingüístic observat, un nombre encara important de caps manté el castellà com a llengua de treball a la Generalitat.

2. Llengua d'ús habitual en l'actualitat

La qüestió es formulava així: «Actualment, la meua llengua d'ús habitual és...». Aquestes són les respostes dels enquestats:

el català	75,0 %
el castellà	14,7 %
el català i el castellà	9,9 %
el català i una altra	0,6 %
el castellà i una altra	0,3 %
una altra	0,1 %

El 85,2 % de la mostra (1.213 persones sobre 1.424) afirma que té el català com a llengua d'ús habitual (sola o amb una altra), mentre que el 24,6 % usa habitualment la llengua castellana (sola o amb una altra). Com abans, la suma supera el 100 % perquè aproximadament un de cada deu enquestats considera que la llengua que té com a habitual actualment no és una sinó dues. Considerem que en aquests casos la freqüència d'ús d'una i altra llengua és aproximadament igual. La xifra del 85,2 % suposa una millora molt notable respecte a la llengua apresada en primer lloc, que era el català només en un 65,2 % dels casos. Per grups lingüístics, no hi ha diferències significatives.

3. Conducta lingüística dels enquestats

En els apartats següents s'han analitzat, la majoria de cops per separat, els tres principals

col·lectius lingüístics d'origen: catalanoparlants, castellanoparlants i bilingües, és a dir, els que en la infantesa van aprendre a casa de manera simultània el català i el castellà.

Pel que fa a la lectura, la qüestió es formulava als enquestats en aquests termes: «En el meu lloc de treball, quan llegeixo, un ... % és en català, i un ... % és en castellà». Aquests són els resultats:

Català 81 %. Castellà 19,1 %

Catalanoparlants d'origen 82,4 % en català

Bilingües d'origen 77,3 % en català

Castellanoparlants d'origen 78,7 % en català

Per categories professionals, les diferències no són significatives.

Quant a l'escriptura, la pregunta plantejava: «En el meu lloc de treball, quan escric, un ... % és en català, i un ... % és en castellà». Aquestes són les respostes:

Català 86,1 %. Castellà 13,9 %

Catalanoparlants d'origen 91,5 % en català

Bilingües d'origen 84,8 % en català

Castellanoparlants d'origen 76,9 % en català

Per categories professionals, l'ús escrit del català és més baix en el grup E (subalterns), amb només un 76,8 %.

Pel que fa al parlar, l'enquesta demanava: «En el meu lloc de treball, quan parlo, un ... % és en català, i un ... % és en castellà». Les dades obtingudes són aquestes:

Català 78,9 %. Castellà 19,9 %

Catalanoparlants d'origen 88,9 % en català

Bilingües d'origen 81,1 % en català

Castellanoparlants d'origen 66,5 % en català

Per categories professionals no hi ha diferències significatives.

Quant a escoltar, el text del qüestionari deia: «En el meu lloc de treball, quan escolto, un ... % és en català, i un ... % és en castellà». Les respostes són aquestes:

Català 78,9 %. Castellà 21,1 %

Catalanoparlants d'origen 81,2 % en català

Bilingües d'origen 78,7 % en català

Castellanoparlants d'origen 74,7 % en català

No hi ha diferències significatives entre categories professionals.

En conjunt, el grup bilingüe d'origen es manté gairebé a cavall entre els dos grups monolingües d'origen, excepte en el cas de l'ús parlat, en què s'assembla més al grup catalanoparlant. De tota manera, les diferències entre els tres grups són molt menys importants del que es podria pensar en un principi: en dos casos la diferència és inferior als set punts, i només arriba a un màxim de 22,4 punts quan es tracta de parlar. En conclusió, el grup

d'origen monolingüe castellanoparlant declara un ús francament majoritari del català, que es situa en els casos de llegir, escriure i escoltar entre el 74,7 % i el 78,7 %. El percentatge d'ús oral del català en el parlar baixa, però no deixa de ser majoritari entre els castellanoparlants d'origen.

Un altre dels ítems del qüestionari feia: «Tracto amb el meu superior immediat (que és catalanoparlant) en ...». Respostes:

Català 92,5 %. Castellà 7,6 %

El nombre d'enquestats que afirma tenir un superior catalanoparlant i que, a més a més, defineix el comportament lingüístic amb ell és de 1.120. Per grups lingüístics, el grup *Catcat* té en aquest cas un nivell d'ús que s'acosta molt al 100 %, en concret un 99,2 %. En canvi, el grup *Cascas* presenta un grau d'ús molt inferior, ja que no arriba ni a la meitat: 47,7 %. Els altres dos grups —*Cascat* i *Casbil*— no difereixen de la mitjana del conjunt.

«Tracto amb el meu superior immediat (que és castellanoparlant) en ...». Així es formulava una altra de les preguntes. Resultats:

Català 36 %. Castellà 64,1 %

Aquest ítem només l'han contestat 274 persones. Per grups lingüístics, el grup *Catcat* presenta un nivell d'ús del català en aquesta situació superior a la mitjana, ja que arriba al 45,3 %. El grup *Cascas*, en canvi, té una proporció d'ús molt inferior: només el 14,9 % emprà el català en aquests casos. Els altres dos grups —*Cascat* i *Casbil*— no difereixen de la mitjana.

«Tracto amb els companys catalanoparlants en ...». Les respostes a aquest punt del qüestionari són aquestes:

Català 91,5 %. Castellà 8,5 %

Catalanoparlants d'origen 98,6 % en català

Bilingües d'origen 98,3 % en català

Castellanoparlants d'origen 77,5 % en català

Per categories professionals, les diferències no són significatives.

«Tracto amb els companys castellanoparlants en ...». Respostes:

Català 42,1 %. Castellà 57,9 %

Catalanoparlants d'origen 52,8 % en català

Bilingües d'origen 32,0 % en català

Castellanoparlants d'origen 24,9 % en català

Es tracta de la situació en la qual la proporció d'ús del català és menor. No hi ha diferències significatives per categories professionals, amb l'excepció del grup E (subalterns), on l'ús del català és només del 33,2 %.

«Tracto amb els meus subordinats catalanoparlants en ...». Aquestes són les dades obtingudes:

Català 90,4 %. Castellà 8,6 %

Catalanoparlants d'origen	97,3 % en català
Bilingües d'origen	99,8 % en català
Castellanoparlants d'origen	75,9 % en català

Per categories professionals, les diferències trobades no arriben a nivells de significació estadística. Per grups lingüístics, el grup *Catcat* és el que utilitza el català en una proporció més elevada (97,3 %), mentre que el grup *Cascas* l'usa en un percentatge molt menor, només un 49,7 %. Com a dada final, cal afegir que únicament 624 dels 1.424 enquestats han contestat aquesta pregunta.

«Tracto amb els meus subordinats castellanoparlants en ...». Les respostes són aquestes:

Català	46,1 %	Castellà	53,2 %
Catalanoparlants d'origen	60,1 % en català		
Bilingües d'origen	35,9 % en català		
Castellanoparlants d'origen	24,3 % en català		

Aquest ítem només l'han contestat 481 persones del total de 1.424. Tampoc aquí no hi ha diferències significatives per categories professionals. Per grups lingüístics, el grup *Catcat* declara el grau més alt d'ús del català, el 60,8 %. I el grup *Cascas* manifesta el nivell més baix, el 17,5 %.

La pregunta següent del qüestionari estudiava el comportament lingüístic de portes enfora: «Tracto amb el públic en ...». Les dades obtingudes són aquestes:

Català	77,6 %	Castellà	22,4 %
Catalanoparlants d'origen	83,2 % en català		
Bilingües d'origen	77,7 % en català		
Castellanoparlants d'origen	67,8 % en català		

No es troben diferències significatives entre les categories professionals. Per grups lingüístics, l'ús és molt més elevat en el grup *Catcat*, amb un 83,4 %, i força més baix en el grup *Cascas*, amb un 52,3 %.

L'últim ítem que esbrinava la conducta lingüística dels enquestats es formulava en aquests termes: «Tracto amb altres empleats en ...». Aquestes són les respostes:

Català	79,6 %	Castellà	20,4 %
Catalanoparlants d'origen	86,6 % en català		
Bilingües d'origen	77,6 % en català		
Castellanoparlants d'origen	66,9 % en català		

No apareixen diferències significatives entre categories professionals. Per grups lingüístics, l'ús del català és clarament més elevat entre els integrants del grup *Catcat*: el 86,9 %. És molt més baix entre els del grup *Cascas*, només el 43,9 %.

4. Anàlisi dels grups lingüístics

És interessant d'analitzar la conducta dels quatre grups lingüístics (*Catcat*, *Cascas*, *Casbil*

i *Cascas*) en les quatre aptituds bàsiques (entendre, i saber parlar, llegir i escriure) i en els usos interpersonals.

Pel que fa a les aptituds lingüístiques, és en l'escriptura on declaren usar més el català (en conjunt, el 86,1 %). A continuació vénen, igualats, llegir, parlar i escoltar, amb el 79 %-81 % de l'activitat en català. Més que cap altra dada individual, aquests quatre ítems donen una visió de conjunt de la presència i l'ús del català a la Generalitat, sempre a partir del mètode d'enquesta personal. Quan les dades es segmenten per grups lingüístics, hi ha diferències significatives, sobretot en els comportaments actius (escriure i parlar).

L'ús del català en l'activitat del grup *Catcat* es situa entre el 80 % i el 90 %. En l'expressió oral (89 %) gairebé arriba a la proporció emprada en l'escriptura; és a dir, si en el conjunt de la mostra l'ordre (de més a menys ús del català) és escriure, llegir, parlar i escoltar, en el cas d'aquest grup (i també del grup *Cascat*) l'ordre és un altre: escriure, parlar, llegir i escoltar. Les primeres dues activitats presenten una considerable diferència, cap a més, respecte al conjunt.

El grup *Cascat* utilitza el català en percentatges que van dels 80 als 85 punts en les funcions lingüístiques ja esmentades.

El grup *Casbil* també empra el català en percentatges situats entre els 80 i els 85 punts. L'escriptura és l'activitat on predomina més l'ús del català en aquest grup. Les altres tres funcions presenten el mateix nivell d'ús del català: un 81 %-82 %. Es tracta d'un grup petit (només 94 enquestats), però l'ús que fa del català s'acosta molt a la mitjana del conjunt de la mostra.

El grup *Cascas* fa servir el català en proporcions clarament inferiors, que van del 42 % al 75 %. L'ordre d'activitats (de més a menys ús del català) és en aquest grup ben diferent del conjunt: llegir, escoltar, escriure i parlar. Els usos actius del català van darrere dels passius. Si considerem que la relació amb el públic tendeix a ser sobretot oral, i que és aquesta l'activitat en què el grup *Cascas* fa servir menys la llengua pròpia de l'Administració catalana (només un 42,5 % d'ús del català), apareix la necessitat d'anar reduint el volum d'aquest grup, o bé a través de cursos de reciclatge lingüístic o bé mitjançant l'aplicació estricta de la normativa lingüística per a l'accés de personal a la Generalitat. Mentrestant, potser l'única solució a curt termini seria assignar-los tasques que no suposin contacte amb el públic. Tanmateix, convé tenir present que aquest grup representa actualment només el 14,2 % del conjunt del personal: exactament, un de cada set empleats. Més de la meitat dels castellanoparlants d'origen (274 sobre 467 enquestats) declaren que el català és la seva llengua habitual de treball (o una de les seves llengües habituals).

Val la pena examinar, també, els usos lingüístics interpersonals que declaren els enquestats, que es refereixen a vuit situacions diferents, i amb interlocutors catalanoparlants, castellanoparlants o de llengua indefinida. La conducta diferenciada segons els interlocutors és un fenomen observat en cadascun dels quatre grups lingüístics. Els grups *Catcat*, *Cascat* i *Casbil* fan servir el català per parlar amb catalanoparlants en proporcions que en cap cas no baixen del 91 %. Els mateixos grups, amb els contactes amb els ciutadans i amb altres empleats públics, usen el català en el 74 %-87 % dels casos. Tots tres grups fan un ús molt més reduït del català per parlar amb el personal castellanoparlant; a més, el grup *Catcat* es separa dels altres dos grups, d'origen castellanoparlant: el primer usa el català en el 45 %-61 % dels casos, mentre que els altres dos grups ho fan només en un 27 %-39 %. És remarcable com influeix negativament la jerarquia en la tria lingüística que fan els empleats que tenen el català com a llengua habitual a la feina. El fet de tenir un superior catalanoparlant

o castellanoparlant provoca una variació de l'ús del català en el grup —majoritari— *Catcat* d'un 99,2 % a un 45,3 %. Les diferències en els grups *Cascat* i *Casbil* són encara més espectaculars, però s'expliquen més fàcilment. Com veurem més endavant, el costum, entre catalanoparlants, d'expressar-se en castellà en la relació amb els castellanoparlants, encara que siguin perfectament bilingües, és percebut pels enquestats com un dels principals obstacles que retarda el procés de normalització lingüística.

Un cas a part, com era d'esperar, és el grup *Cascas*. En cap funció no empra el català en més del 53 % dels casos, i només el fa servir en un 13 % per parlar amb els companys castellanoparlants. La seva conducta tan clarament diferenciada de la dels altres dos grups d'origen castellanoparlant (*Cascat* i *Casbil*) fa que sigui interessant de veure quines són les característiques del grup *Cascas*.

Estat: hi ha més persones grans que en el conjunt de la mostra, ja que el 13,4 % tenen més de 50 anys (contra el 7,5 % del conjunt); a més, el 25,7 % tenen menys de 31 anys (contra el 36,5 % del conjunt). *Sexe:* en aquest grup hi ha un percentatge clarament superior d'homes, en comparació amb el conjunt (el 51 % contra el 42,3 %). *Estudis:* és el grup amb persones amb menys estudis; el 31,2 % té només estudis primaris, contra el 23,8 % del conjunt, i únicament el 27,1 % té estudis de llicenciatura o doctorat, contra el 40,1 % del conjunt. *Coneixements d'idiomes:* tenen menys coneixements d'altres llengües; només un 54,5 % afirma tenir algun coneixement oral de francès, contra el 74,3 % del conjunt, i, pel que fa a l'anglès, només el 26,7 % dels enquestats d'aquest grup afirma tenir-ne algun coneixement, contra el 38,5 % del conjunt. *Vinculació contractual:* són laborals en una proporció superior (15,3 % contra el 10 % de la mostra). *Ambient lingüístic a la feina:* un percentatge més elevat dels seus superiors són castellanoparlants (31,2 % contra el 19,6 % del conjunt), i tenen una proporció de castellanoparlants entre els companys i els subordinats que resulta superior a la del conjunt. *Experiència laboral a la Generalitat:* tenen més anys d'experiència treballant en aquesta Administració que el conjunt (9,8 anys contra 7,5 anys de mitjana de la mostra), i tenen també, proporcionalment, més experiència en ambients on predomina el castellà. *Destinació actual:* la proporció d'integrants d'aquest grup sobre el total d'enquestats és significativament superior a la mitjana en un departament, i és inferior a la mitjana en tres departaments. *Formació lingüística:* un percentatge inferior a la mitjana ha rebut classes de català a la Generalitat o en altres organismes; dels que sí que n'han rebut, una proporció més alta que el conjunt valora com a «gens eficaç» la formació rebuda (5,9 % contra el 2,6 %), i, finalment, només el 32,2 % dels que han rebut classes s'ha presentat a exàmens de català, contra el 49,1 % del conjunt. *Actituds lingüístiques:* el grup es diferencia clarament del conjunt d'enquestats pel que fa a les seves opinions sobre els obstacles d'ordre organitzatiu per a la normalització del català en l'ambient de treball.

Avançant-nos als resultats de l'enquesta sobre actituds, cal dir que el grup *Cascas* destaca per damunt de la mitjana en la proporció d'assentiments a les quatre afirmacions següents: «En les reunions a les quals assisteixen catalanoparlants i castellanoparlants no es parla el català» (conjunt, 31,3 %; *Cascas*, 39,6 %); «Els cursos de català no s'imparteixen de forma adient, per la qual cosa els treballadors tendeixen a escriure en castellà» (conjunt, 19,7 %; *Cascas*, 27,2 %); «Algunes persones que han de rebre el meu treball no entenen el català» (conjunt, 19,6 %; *Cascas*, 27,2 %); «Treballar en català significa que la feina es retardarà a causa de la traducció» (conjunt, 10,2 %; *Cascas*, 23,3 %). En canvi, aquest grup lingüístic valora per sota de la mitjana del conjunt els dos obstacles següents: «Encara entra nou personal que no sap prou català» (conjunt, 40,9 %; *Cascas*, 27,2 %); «Molts dels instruments de treball són disponibles només en castellà» (conjunt, 39,5 %; *Cascas*, 27,2 %).

5. Resum

Un 88 % dels enquestats declara que el seu cap a la feina fa servir habitualment el català, cosa que suposa un avenç respecte al 79,6 % de superiors identificats com a catalanoparlants. La llengua emprada habitualment pels enquestats a la feina és el català en un 75 % dels casos, el castellà en un 14,7 %, i totes dues alhora en un 9,9 %. Es torna a constatar aquí un avenç notable respecte a les dades d'origen lingüístic. Quant a l'ús proporcional del català i el castellà a la feina per part dels enquestats, el català és la llengua llegida en un 81 % del temps, l'escripta en un 86,1 %, la parlada en un 78,9 %, i l'escoltada també en un 78,9 % del temps. La llengua del tracte amb el superior catalanoparlant és el català en un 92,5 % dels casos. Si el superior és castellanoparlant (cosa que passa en un de cada cinc casos), el tracte és en català només en un 36 %. La influència de la llengua del cap immediat és molt gran. La llengua del tracte amb els companys catalanoparlants és el català en un 91,5 % dels casos; amb els companys castellanoparlants, el català ho és en un 42,1 %. L'efecte de la llengua dels companys és també molt fort. La llengua del tracte amb els subordinats catalanoparlants és el català en un 90,4 %; amb els subordinats castellanoparlants, el català només ho és en un 46,1 %. Els enquestats tracten amb el públic en català en un 77,6 % dels casos. Finalment, la llengua amb què l'enquestat tracta amb altres empleats és el català en un 79,6 % dels casos com a mitjana.

V. Les actituds lingüístiques

1. Obstacles organitzatius

En tres apartats del qüestionari els enquestats havien d'opinar sobre la importància o pertinència de diferents factors que retarden la plena normalització del català a l'Administració, i proposar-hi solucions.

En el cas dels obstacles organitzatius, els ítems cobrien molts temes diferents. Els més triats van ser quatre: els coneixements lingüístics defectuosos del personal nou, la falta d'instruments de treball en català, la ignorància dels drets lingüístics laborals i l'habilitat minoritària d'escriure en català. Més enrere quedaven l'ús lingüístic a les reunions, les mancances en els cursos de català i l'elevat nombre de persones lingüísticament poc preparades. Aquests són els ítems que fan al cas, exposats segons la quantitat de respostes afirmatives que van rebre:

«Encara entra nou personal que no sap prou català»: 40,9 %

«Molts dels instruments de treball són sovint disponibles només en castellà»: 39,5 %

«No he estat informat de quins són els meus drets lingüístics en matèria de treball»: 37,6 %

«En aquesta unitat hi ha massa pocs empleats públics que puguin escriure correctament la llengua catalana»: 37,5 %

«En les reunions a les quals assisteixen catalanoparlants i castellanoparlants no es parla el català»: 31,3 %

«Els cursos de català no s'imparteixen de forma adient, per la qual cosa els treballadors tendeixen a escriure en castellà »: 19,7 %

«Algunes persones que han de rebre el meu treball no entenen el català»: 19,6 %

«Hi ha massa llocs de treball que són ocupats per castellanoparlants que no tenen prou coneixements de llengua catalana»: 19,2 %

«Hi ha molts castellanoparlants en els llocs de comandament»: 13,2 %

«Treballar en català significa que la feina es retardarà a causa de la traducció»: 10,2 %

«Compleixo instruccions precises de fer servir el castellà»: 7,2 %

«Els superiors prefereixen el castellà com a llengua de treball»: 4,0 %

També es va demanar als enquestats que triessin, entre els ítems anteriors, els tres que, a parer seu, eren els que més pesaven, els més importants. El resultat va destacar clarament tres qüestions: el fet que molts dels instruments de treball només són disponibles en castellà; la constatació que a la unitat hi ha massa pocs empleats públics que puguin escriure correctament la llengua catalana, i la circumstància que encara entra personal nou que no sap prou català.

2. Obstacles personals

De manera molt destacada, el costum de parlar en castellà amb els castellanoparlants va ser la resposta amb més adhesions. A molta distància, el desconeixement dels drets lingüístics i el no encoratjament dels companys. A continuació, la poca utilitat del català per a l'ascens, el poc domini de la terminologia i la dependència de la llengua del superior. Van recollir un suport molt minoritari els ítems referits al domini insuficient de la llengua catalana, a la poca confiança lingüística, a la baixa productivitat, a l'esforç i al reconeixement de la feina. Aquests són els ítems que fan al cas, en ordre de popularitat de respostes afirmatives:

- «Quan em relaciono amb castellanoparlants tinc el costum d'utilitzar el castellà»: 72,6 %
- «Desconec els meus drets en matèria de llengua»: 33,3 %
- «No encoratjo els meus companys de parla castellana perquè em parlin en català»: 32,4 %
- «Conèixer bé el català no ajudaria la meva promoció»: 21,9 %
- «Domino poc la terminologia de la meva feina en llengua catalana»: 17,7 %
- «M'estimo més usar la llengua del meu superior, sigui el català o el castellà»: 17,7 %
- «El meu domini del català és insuficient per poder-hi treballar»: 10,5 %
- «Tinc poca confiança en la feina que porto a terme en català»: 9,1 %
- «La meva productivitat seria menor si jo treballés en català»: 5,7 %
- «Em costaria acostumar-me a treballar en català»: 3,9 %
- «Treballo en castellà perquè veig que la meva feina serà més reconeguda»: 1,7 %

Es va demanar als enquestats de triar els tres ítems que, en opinió seva, eren els més importants. Les quatre qüestions seleccionades en aquest sentit van ser: el costum d'usar el castellà en la relació amb castellanoparlants; el poc domini de la terminologia de la feina en llengua catalana; la creença que el bon coneixement del català no facilita la promoció personal, i el desconeixement dels drets en matèria de llengua. Cal dir, també, que en conjunt els enquestats van destacar els obstacles organitzatius (47,8 %) per damunt dels obstacles personals (36,6 %).

3. Possibles solucions

En aquest apartat, tretze dels catorze ítems van obtenir el suport de més del 58 % dels enquestats. Van tenir més adhesions les respostes referents als drets i deures lingüístics, a la formació personalitzada, al criteri lingüístic per als documents i a l'obligació de dominar el català. Una mica mes enrere n'hi ha cinc més: els instruments de treball, el criteri d'ús a les reunions, el disseny dels cursos, la formació dels càrrecs en dinamització i el reciclatge obligatori. Els tres ítems que vénen a continuació són: l'avaluació del personal, la imposició lingüística i la presidència de les reunions. Finalment, queda rebutjada de manera molt ferma la incentivació econòmica. La relació de les possibles solucions que figuraven al qüestionari i el suport quantitatiu que els enquestats van donar a cadascuna són aquests:

- «Els empleats públics han d'estar ben informats de quins són els seus drets lingüístics en matèria de treball»: 95,6 %

«Els empleats públics han d'estar ben assabentats de quins són els seus deures lingüístics en matèria de treball»: 95,2 %

«Els empleats públics haurien de rebre una formació personal destinada a familiaritzar-los amb la terminologia catalana específica de la seva feina»: 94,3 %

«Els documents haurien d'estar escrits almenys en català»: 93,8 %

«Tots els empleats públics haurien d'entendre, parlar, llegir i escriure el català»: 90,0 %

«Els instruments de treball haurien de ser sempre disponibles en català»: 85,5 %

«La persona que presideix una reunió hauria d'assegurar que tant el català com el castellà podran ser utilitzats»: 83,8 %

«Els cursos de coneixements de català haurien de ser dissenyats més d'acord amb les necessitats de la feina feta a l'Administració»: 83,1 %

«Els directors i caps d'unitat haurien de rebre una formació que els proporcionés les tècniques de gestió per promoure l'ús de la llengua catalana a la feina»: 81,5 %

«Els empleats públics que sempre han treballat en castellà haurien de rebre obligatòriament cursos de reciclatge en llengua catalana»: 76,4 %

«Els empleats públics i els seus caps haurien de ser avaluats per la seva capacitat de fer servir les dues llengües oficials»: 61,7 %

«Els directors i caps d'unitat haurien de fer que els empleats se'ls adrecessin en llengua catalana tant de manera oral com escrita»: 58,5 %

«Totes les reunions a les quals assisteixen catalanoparlants i castellanoparlants haurien de ser presidides per una persona bilingüe»: 58,2 %

«Els empleats públics que dominen el català haurien de rebre incentius econòmics»: 21,3 %

Sumant la freqüència dels ítems identificats com els tres més importants sobresurten, com a solucions més destacades a parer dels enquestats, aquestes quatre: «Tots els empleats públics haurien d'entendre, parlar, llegir i escriure el català»; «Els empleats públics haurien de rebre una formació personal destinada a familiaritzar-los amb la terminologia catalana específica de la seva feina»; «Els empleats públics que sempre han treballat en castellà haurien de rebre obligatòriament cursos de reciclatge en llengua catalana»; «Els cursos de coneixements de català haurien de ser dissenyats més d'acord amb les necessitats de la feina feta a l'Administració».

4. Resum

Pel que fa a la valoració dels obstacles organitzatius, els enquestats en destaquen tres: el fet que molts dels instruments de treball només són disponibles en castellà, l'entrada de nou personal que no sap prou català i la poca capacitat del personal de la pròpia unitat per escriure correctament el català. Quant a la valoració dels obstacles personals, en destaquen quatre. El més important és el costum de relacionar-se amb els castellanoparlants en castellà. Vénen a continuació el no encoratjament als companys castellanoparlants perquè facin servir el català, el poc domini de la terminologia específica de la feina en llengua

catalana i el desconeixement dels drets lingüístics. A l'hora de seleccionar les possibles solucions, en sobresurten tres: l'obligació de tots els empleats de dominar el català, la necessitat de rebre una formació personalitzada en la terminologia específica i l'obligatorietat del reciclatge lingüístic per als empleats públics que sempre han treballat en castellà.

En conclusió, s'ha avançat força en l'ús del català en unes estructures administratives en part transferides per l'Estat. A partir de l'origen lingüístic del personal, els usos lingüístics declarats representen un progrés notable que, si fos general a tot Catalunya i en tots els àmbits, suposaria una clara acceleració del procés de normalització lingüística. Els problemes vénen:

- de la falta de formació lingüística d'una proporció encara alta del personal;
- de l'existència de gent jove sense el domini adequat del català entre els enquestats de la mostra, la qual cosa indica que no han estat contractats d'acord amb un criteri lingüístic rigorós;
- del costum generalitzat entre els catalanoparlants de canviar de llengua davant d'un castellanoparlant, i més si es tracta d'un superior;
- de l'existència d'un nucli de persones castellanoparlants d'origen que no semblen haver adaptat gaire els seus hàbits lingüístics;
- de l'existència d'eines de treball (en especial, d'ofimàtica) que no són disponibles en llengua catalana.

El personal de la Generalitat en conjunt dona suport a l'obligatorietat de tots els empleats de dominar el català, la qual cosa queda reforçada per la sentència del Tribunal Constitucional de 28 de febrer de 1991 sobre aquest tema. També opina el personal de l'Administració catalana que cal una formació individualitzada en la terminologia específica, i que cal que els empleats públics que sempre han treballat en castellà rebin amb caràcter obligatori un reciclatge lingüístic. En canvi, rebutja clarament la incentivació econòmica per motius de competència lingüística.

Col·lecció PUBLICACIONS DE L'INSTITUT DE SOCIOLINGÜÍSTICA CATALANA
Sèrie DOCUMENTS DE TREBALL

1. Transmissió dels idiomes en les parelles
lingüísticament mixtes
2. Factors de la distribució territorial de l'ús
del català a la conurbació de Barcelona
3. Actes de la Segona Trobada de Sociolingüistes Catalans
4. El català a l'Administració de la Generalitat

